

Законодавче забезпечення проведення допиту обізнаних осіб

Ігор Пиріг

доктор юридичних наук, професор, професор кафедри криміналістики та домедичної підготовки, Дніпровський державний університет внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України, м. Дніпро, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8391-067X>, e-mail: pira@ua.fm

Розглянуто діяльність основних суб'єктів користування спеціальними знаннями на досудовому розслідуванні: спеціаліста й експерта. Визначено, що найчастіше результати дослідницької діяльності зазначених суб'єктів є незрозумілими для слідчого, прокурора, слідчого судді та потребують роз'яснень. Доведено необхідність законодавчого закріплення допиту спеціаліста й експерта на стадії досудового розслідування.

Ключові слова: кримінальне провадження; слідчі (розшукові) дії; дослідження; експертиза; спеціаліст; експерт.

Legislative Provision for the Interrogation of Informed Persons

Ihor Pyrih

The activities of the main subjects of using special knowledge in pre-trial investigation are considered: specialists and experts. It is determined that in most cases the results of the research activities of these subjects are incomprehensible to the investigator, prosecutor, investigating judge and require clarification. The need for legislative consolidation of the interrogation of a specialist and expert at the stage of pre-trial investigation has been proven.

Keywords: criminal proceedings; investigative (search) actions; research; examination; specialist; expert.

Користування спеціальними знаннями, сучасними техніко-криміналістичними засобами під час розслідування кримінальних правопорушень сьогодні є одним з пріоритетних напрямів у діяльності органів досудового розслідування. Загальновідомо, що процесуальними формами користування спеціальними знаннями на досудовому розслідуванні є участь спеціаліста в кримінальному провадженні та проведення судових експертиз. Відповідно до форм користування спеціальними знаннями та кримінального процесуального законодавства, суб'єктами користування спеціальними знаннями є спеціаліст (ст. 71 Кримінального процесуального кодексу України, далі — *КПК України*) та експерт (ст. 69 КПК України) [1, с. 15; 2].

Відповідно до ст. 71 КПК України «спеціалістом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками і може надавати консультації, пояснення, довідки, висновки та інші документи під час досудового розслідування і судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок» [2]. Зі змісту цієї статті можна визначити, що ді-

яльність спеціаліста становлять його участь у проведенні слідчих (розшукових) дій і проведення окремих досліджень. Під час участі у проведенні слідчих (розшукових) дій спеціаліст надає допомогу слідчому у виявленні, фіксації та вилученні слідів кримінального правопорушення, а також проводить певні дослідницькі дії з метою встановлення механізму утворення слідів, отримання можливої орієнтувальної інформації щодо особи правопорушника тощо. Проведення досліджень поза межами слідчих (розшукових) дій реалізують у вигляді довідок або висновків, що відображають результати таких досліджень і мають процесуальний статус документів, які, відповідно до ч. 5 п. 2 ст. 99 КПК України, є джерелами доказів [2].

В обох випадках спеціаліст проводить певні дослідження. Із розвитком наукових технологій, упровадженням сучасних техніко-криміналістичних засобів, які іноді є доволі складними, слідчому, прокурору та слідчому судді результати їх застосування можуть бути не зрозумілими та потребують роз'яснень. Результати досліджень обстановки місця події, які проводить спеціаліст і які можуть

статі підґрунтям для висунення слідчих версій, за правилами складання не можна занотувати до тексту протоколу. Вирішенням цього питання можуть бути складені спеціалістами, згідно зі ст. 105 КПК України письмові пояснення, що є додатками до протоколів, про що ми зазначали раніше [3, с. 340]. Однак, на нашу думку, запровадження у практику розслідування допиту спеціаліста є більш доцільним для вирішення означеного питання. Відповідні зміни можна додати до ст. 71 КПК України окремим пунктом або додати окрему статтю. Переваги впровадження допиту спеціаліста є такими: під час допиту спеціаліст не є помічником слідчого, а набуває самостійного процесуального статусу; спеціаліст може не тільки пояснити сутність проведених досліджень, а й запропонувати шляхи подальшого користування отриманими під час розслідування результатами; показання спеціаліста, викладені в протоколі допиту, будуть самостійним джерелом доказів.

Іншою важливою для розслідування формою користування спеціальними знаннями під час розслідування є судова експертиза. Станом на сьогодні існує процесуальна норма, визначена в п. 11 ч. 2 ст. 65 КПК України, яка забороняє на досудовому слідстві допитувати експерта як свідка щодо роз'яснення наданих ним висновків [2]. Така можливість виникає лише в суді згідно зі ст. 356 КПК України [2]. З іншого боку, у п. 3 ст. 95 КПК України зазначено, що експерт зобов'язаний давати показання слідчому судді, обов'язками якого є здійснення контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб саме на стадії досудового розслідування [2]. Отже, спостерігається протиріччя норм КПК України щодо можливості допиту експерта на досудовому слідстві, яке, на нашу думку, потрібно усунути шляхом запровадження в КПК України окремої статті про допит експерта.

Ми також погоджуємось із думкою І. Рогатюка, що «заборона допиту експерта, прокурором чи слідчим під час досудового розслідування і дозвіл на такий допит суду не є паритетним та справедливим з огляду на завдання кримінального провадження визначених у ст. 2 КПК України» [4, с. 71]. Допит експерта на досудовому слідстві може

бути додатковим механізмом перевірки доказів, а саме відомостей, викладених у висновку експерта, слідчим або прокурором під час досудового розслідування кримінальних проваджень. Якщо висновок експерта протирічить іншим матеріалам кримінального провадження, то під час допиту експерта слідчий може з'ясувати їх причини та прийняти рішення щодо необхідності призначення повторної експертизи. Прийняття рішення про призначення повторної експертизи після допиту експерта під час судового розгляду призведе до затягування розгляду справи, що є небажаним.

Допит експерта в суді є складною процесуальною дією, оскільки суддя, як і решта учасників кримінального провадження, на відміну від експерта, не мають спеціальних знань. Для ефективного допиту експерта Ю. Олійник пропонує на підготовчій стадії до допиту залучати спеціаліста, до того ж бажано атестованого як судовий експерт за відповідною експертною спеціальністю [5, с. 313]. Уважаємо, що таке залучення спеціаліста є зайвим, оскільки це призведе до затягування термінів розгляду справи, тому що йому потрібен час на вивчення матеріалів експертного дослідження та формулювання своїх висновків за результатами своєї діяльності. Це також зайвий раз свідчить про те, що впровадження допиту експерта на досудовому розслідуванні вирішить проблему його повторного допиту в суді.

Перелік джерел посилання

1. Пиріг І. В., Бідняк Г. С. Використання спеціальних знань на досудовому розслідуванні : навч. посіб. Дніпро, 2019. 140 с. URL: <https://surl.li/evcmez> (дата звернення: 12.04.2026).
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI (зі змін та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 12.04.2026).
3. Пиріг І. В. Фіксація результатів дослідницької діяльності спеціалістів. *Теоретико-прикладні проблеми кримінального процесу та криміналістики в умовах воєнного стану* : тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (Кам'янець-Подільський, 24.11.2023). Кам'янець-Подільський, 2023. С. 339—342. URL:

- <https://zenodo.org/records/10156318> (дата звернення: 12.04.2026).
4. Рогатюк І. Допит експерта на досудовому розслідуванні: варто чи ні? *Актуальні питання криміналістики та судової експертизи в умовах воєнного стану* : мат-ли все-укр. наук.-практ. конф. (Київ, 03.07.2024). Київ, 2024. С. 70—72. URL: <https://elar.navs.edu.ua/handle/123456789/32888> (дата звернення: 12.04.2026).
 5. Олійник Ю. Я. Допит експерта у кримінальному провадженні: проблемні аспекти. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія: Право*. 2025. Вип. 88. Ч. 3. С. 309—313. DOI: 10.24144/2307-3322.2025.88.3.46 (дата звернення: 12.04.2026).